

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державний заклад

„Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”

**ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА УПРАВЛІНСЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ
ТРАНСФОРМАЦІЙ**

*Матеріали науково-практичної конференції
20 квітня 2016 р., м. Старобільськ*

УДК [37.01:316.4](477)(063)

ББК 74.04(4УКР)+60.5(4УКР)

Т 33

Редакційна колегія:

Клімочкіна О. М. доктор медичних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи

Хриков Є. М. доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри державної служби, адміністрування та управління

Кравченко О. І. кандидат педагогічних наук, доцент кафедри державної служби, адміністрування та управління

Т 33 Теорія та практика управлінської діяльності в умовах соціокультурних трансформацій: матеріали наук.-практ. конф. (20 квітня 2016 року, м. Старобільськ) / Ред. кол. : О. М. Клімочкіна, Є. М. Хриков, О. І. Кравченко. – Старобільськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2016. – 179 с.

У матеріалах науково-практичної конференції висвітлено теоретичні та практичні аспекти управлінської діяльності в умовах соціокультурних трансформацій як наукової проблеми модернізації системи менеджменту в навчальних закладах. Розглянуто імплементацію Закону України „Про вищу освіту”. Обґрунтовано пріоритетні напрями досліджень проблем управління освітою. Проаналізовано систему управління інфраструктурою, стратегії розвитку вищого навчального закладу та умови формування української моделі національної конкурентоспроможності навчальних закладів.

Рекомендовано для науковців, керівників освітніх установ, працівників освіти, керівників і фахівців у галузі державного управління.

УДК [37.01:316.4](477)(063)

ББК 74.04(4УКР)+60.5(4УКР)

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка
(протокол № 11 від 24 червня 2016 року)
з© ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2016*

Іванов Є. В.

ГРОМАДСЬКІ ОСВІТНІ РАДИ І ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК ЗАСІБ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ОСВІТНИМИ ЗАКЛАДАМИ В УКРАЇНІ

На початку двадцять першого століття активне залучення громадськості та органів самоврядування в процес управління освітніми заходами безперечно позитивно вплинув на процес демократизації. Вони є ефективним засобом зв'язку керівництва й адміністрації освітнього закладу із педагогічним колективом й учнівською та студентською молоддю, сприяють розвитку демократичної думки щодо управління освітнім закладом, консолідації вчителів й учнів, студентів, стимулюють творчий пошук управлінських рішень та обмін досвідом, відображають управлінські зв'язки, які склалися між адміністрацією освітнього закладу й педагогічним колективом, педагогічним колективом й учнями та ін.

Громадсько-державна форма управління освітніми закладами стала провідною формою управління на міжнародному рівні, оскільки державно-бюрократична модель неспроможна організувати процес навчання молоді на рівні вимог глобального інформаційного світу.

У фаховій літературі питання державно-громадського управління освітою найчастіше обмежуються розглядом цього аспекту на рівні навчальних закладів. Стосовно інших ланок системи управління освітніми закладами, зокрема органів галузевого управління нею, то вони залишаються поза увагою дослідників. Питанням демократизації управління освітніми закладами шляхом запровадження державно-громадського управління поки що недостатньо уваги.

Питанням розвитку демократизації управління освітніми закладами у сучасній вітчизняній педагогічній теорії і практиці на основі моделей державно-громадського управління освітою були присвячені роботи О. Адаменко, В. Бочкарева, С. Бутівценка, В. Грабовського, А. Гурулюка, Д. Дзвінчука, Г. Єльнікової, О. Пастовенського, Є. Хрикова та ін.

Виходячи з актуальності та недостатньої розробленості теоретичних засад демократизації управління освітніми закладами в Україні, *мета статті* полягає у визначенні засобів демократизації управління освітніми закладами в Україні.

Перш за все зрозуміло, що розвиток громадянського суспільства базується на інститутах місцевого самоврядування, які мають впливати на розвиток демократизації управління освітніми закладами. Саме органи самоврядування є основою для нових демократично збалансованих державно-громадянських відносин управління освітніми закладами в Україні. Нормативно-правову складову системи управління освітніми закладами забезпечує Закон України „Про освіту” (1991 р.) з подальшими змінами та доповненнями. Поступовий перехід від традиційної до державно-громадської системи управління освітніми закладами та залучення громадськості в процес управління зазначено як в Законі, так і в багатьох документах, зокрема у Законі „Про загальну середню освіту”, „Про вищу освіту”, „Про позашкільну освіту” та ін.

Такий перехід вже триває достатній період в системі управління освітніми закладами, тобто децентралізація та чітке розмежування функцій між центральними, регіональними та місцевими органами управління вже існує, натомість забезпечення самоврядування та автономності діяльності освітніх закладів ще має бути визначено.

Метою державно-громадянського управління освітою є оптимальне поєднання державних та громадських засад в інтересах особистості, соціуму і влади [1, с. 65].

Більш ґрунтовне пояснення мети державно-громадського управління

освітніми закладами надає С. Кириленко, яка робить акцент на реалізації демократичних засад у структурі, функціях, формах, методах і стилі управління розвитком освіти, взаємодія державних і громадських інститутів, професійних, творчих спілок та асоціацій, цілеспрямованість діяльності суб'єктів управління на розвиток освіти, що ґрунтується на добровільному встановленні державою та громадянами соціально значущих обов'язків в управлінні освітою з урахуванням специфіки регіону та наявного ресурсного забезпечення [1, с. 34].

Очевидно, що система управління освітніми закладами на будь-якому рівні будується в тісному зв'язку із змінами, які відбуваються у суспільстві. Розвиток української демократичної держави та формування громадянського суспільства потребують нових засобів демократизації управління освітніми закладами.

В контексті зазначеної теми, ми вважаємо, що громадські освітні ради є одним із засобів впровадження та розвитку демократизації управління освітніми закладами в Україні. На сучасному етапі в Україні при центральних органах влади створено громадські ради, колегії, представників громадськості введено до складу колегій. На регіональному рівні було створено громадські ради та відроджено локальні освітні округи з виборною освітньою радою. Щодо повноважень локальних округів, їм належить вирішення питань освіти, виховання, профілактика правопорушень, соціального захисту та розвитку місцевої громади.

В більшості освітніх закладах України було створено піклувальні ради, ради навчальних закладів у склад яких входять батьки, учні, соціально активні громадяни. На місцевому і регіональному рівнях створено ради учнівського самоврядування, об'єднання батьків тощо [3, с.11].

На початку ХХІ століття було створено Форум батьківської громадськості на всеукраїнському, обласному та районному рівнях. Форум батьківської громадськості є унікальною можливістю для зустрічей батьків,

посадовців та педагогів з різних загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів району з метою обговорення спільних дій по ефективній взаємодії з навчальними закладами у сфері національно-патріотичного, духовно-естетичного виховання дітей, попередження і подолання негативних тенденцій в суспільстві. Крім того, в межах форуму педагоги мають можливість відчувати підтримку батьків і обговорити з ними спільні проекти щодо організації управління освітнім закладом.

На початку цього століття було створено Громадську Раду освітян і науковців (ГРОНУ), Асоціацію керівників шкіл України, Асоціацію керівників позашкільних закладів освіти, Асоціацію шкіл майбутнього та інші громадські структури.

Всеукраїнська громадська організація „Громадська Рада освітян і науковців України” (ГРОНУ) заснована 28 січня 2005 року на установчому з’їзді працівників освіти і науки та легалізована в установленому чинним законодавством порядку.

Метою ГРОНУ є сприяння відродженню високого суспільного авторитету, статусу педагога і вченого, підвищенню ролі освіти і науки в економічному, духовно-моральному, культурному розвитку суспільства, держави, народу, особистості та захист спільних інтересів своїх членів.

Головні завдання організації, виходячи з мети, полягають у:

- сприянні соціальному, законодавчому захисту освітян, науковців, учнів, студентів, аспірантів, всебічному покращанню їх матеріального становища, матеріально-технічному розвитку навчально-виховних закладів і наукових установ незалежно від форми їх власності;
- підтримці творчо працюючих молодих педагогів, вчених, обдарованих докторантів, аспірантів, студентів, учнів;
- сприянні інноваційному розвитку держави;
- сприянні демократизації, гуманітаризації, гуманізації освіти, впровадженню толерантної педагогіки та державно-громадського управління галуззю, вдосконаленню її структурної організації;

- сприянні докорінному вдосконаленню педагогічної освіти, ретельному відбору і допрофесійній підготовці талановитої, здатної (схильної) до педагогічної діяльності молоді за ознаками духовно-морального, інтелектуально-творчого потенціалу;

- впливові на оновлення змісту, зростання якості освіти, впровадження в навчально-виховний процес ефективних методів, технологій, вітчизняного і зарубіжного інноваційного досвіду;

- наданні пріоритету інтелектуальному розвитку, патріотичному, морально-естетичному, фізичному вихованню дітей і молоді;

- громадському моніторингу норм моралі в ЗМІ і в діяльності владних структур всіх рівнів, сприянні встановленню в суспільстві здорового, високоморального способу, укладу життя;

- здійсненні громадського моніторингу за виконанням законодавства, нормативних актів у галузі освіти і науки.

Наприклад, за активної участі членів ГРОН Львівщини проводяться круглі столи. Члени ГРОН Львівщини брали участь у заходах, які проводив Громадський форум Львова зі збереження історичних пам'яток, збереження приміщень освіти і ремонту фасадів будівель, підготовці і проведенню заходів до святкування 750-ліття Львова. Наукова громадськість за ініціативи Президії ГРОН Львівщини на виконання „Державної програми інформування громадськості з питань Євроатлантичної інтеграції України на 2004- 2007 роки” та Указу Президента України про роз’яснювальну роботу серед населення підготувала і провела в 2006 року регіональну науково-практичну конференцію „Український шлях в НАТО і Європейський Союз”.

Наступна громадська організація діяльність якої привертає увагу в контексті нашого дослідження є Асоціація керівників шкіл України, оскільки її діяльність повинна бути спрямована на демократизацію управління освітніми закладами. Основними завданнями Асоціації є:

- аналіз стану і перспектив розвитку системи управління школою, її

структурних утворень, законодавчого, фінансового та методичного забезпечення;

- розробка альтернативних законодавчих і нормативно-правових документів з питань управління школою та соціального захисту керівників шкіл; внесення пропозицій до органів влади і управління;

- організація обміну інформацією про нові технології, моделі і теорії управління школою;

- надання на громадських засадах консультацій і практичної допомоги з проблем управління школою і соціального захисту її керівника;

- співпраця з національними Асоціаціями керівників шкіл, членами Європейської Асоціації керівників шкіл, керівниками шкіл інших країн світу;

- сприяння роботі з удосконалення системи підготовки, адаптації та перепідготовки керівників шкіл;

- організація соціальних досліджень серед керівників шкіл;

- представництво та захист своїх законних інтересів та законних інтересів своїх членів у державних та громадських органах.

Для виконання статутних завдань Асоціація в установленому порядку:

- здійснює громадсько-педагогічну експертизу законодавчо-нормативних документів та механізму їх впровадження;

- організує спілкування керівників шкіл, проведення з ними регіональних та загальноукраїнських заходів, лекцій, зустрічей, спрямованих на реалізацію цього статуту;

- сприяє здійсненню видавничої діяльності;

- з метою виконання статутних завдань і цілей здійснює необхідну господарську та іншу підприємницьку діяльність шляхом створення госпрозрахункових установ і організацій зі статусом юридичної особи, заснування підприємств.

Щодо студентських організацій, то однією з провідних студентських організацій є Українська асоціація студентського самоврядування як

незалежний та демократичний національний студентський союз, який на добровільних засадах об'єднує органи самоврядування студентів і аспірантів, студентські громадські організації, студентські клуби та наукові товариства, що діють у вищих навчальних закладах України, а також окремих активних студентів з метою захисту прав та представництва інтересів української студентської громади на національному й міжнародному рівнях.

Українська асоціація студентського самоврядування заснована в 2002 році та зареєстрована Міністерством юстиції України 26 вересня 2003 року як всеукраїнська молодіжна громадська організація.

Діяльність Української асоціації студентського самоврядування охоплює широке коло питань, які становлять інтерес для студентства, зокрема якість освіти, умови життя у гуртожитках, правову підтримку та оздоровлення студентів, інформування студентів про міжнародні програми академічних обмінів та можливості неформальної освіти в Україні й закордоном, участь студентів і аспірантів в діяльності колегіальних органів управління вузами тощо.

Основними відмінностями Української асоціації студентського самоврядування від інших студентських громадських організацій та консультативно-дорадчих утворень, які формуються зі студентів і аспірантів та діють при різних органах державної влади й місцевого самоврядування, є:

- повністю незалежний характер Асоціації, її підконтрольність виключно студентам. Українська асоціація студентського самоврядування не отримує завдань ні від кого, крім власних членів, і може захищати інтереси студентів не зважаючи на те, чиї саме дії їм суперечать;

- демократичний внутрішній устрій, заснований на системі "стримувань і противаг" та діючій системі внутрішніх регламентних норм, за якого ніхто не має ні монополії на істину, ні можливості "творити, що заманеться" без огляду на інтереси інших;

- принцип демократії, закладений у Статуті Асоціації, який передбачає спрямованість усіх її організаційних процедур на прийняття рішень на основі максимального врахування інтересів і позицій усіх її членів.

Таким чином, проаналізувавши діяльність окремих громадських організацій, ми дійшли таких висновків, що незважаючи на численні зусилля активістів, окремих громад та органів управління освітніми закладами сформовані громадські об'єднання не набуло системного розвитку в контексті державно-громадського управління.

На сьогодні актуальним залишається процес децентралізації управління освітніми закладами, розширення автономії навчальних закладів та розвиток співробітництва освітніх закладів із громадськими організаціями.

Подальшим перспективним напрямком дослідження є проблеми розвитку демократизації управління освітніми закладами ми вважаємо у виокремленні загальної мети громадських організацій в Україні щодо демократизації управління освітніми закладами.

Література:

1. Хохленко О. Демократизація адміністративно-управлінських засад освітянської діяльності / О. Хохленко // Вісник прокуратури. – 2010. – № 7(109). – С. 63 – 67. **2. Кириленко С.** Формування ефективного превентивного виховного середовища за умов державно-громадського управління в системі освіти / С. Кирилюк // Рідна школа. – 2013. – № 4–5. – С. 33–39. **3. Бєлий В.** Громадські освітні ради – освіній «тренд» / В. Бєлий // Управління освітою. – 2015. – № 18 (366). – С. 8–3. **4. Закон України** «Про внесення змін і доповнень до закону України РСР «Про освіту» // Голос України. – 1996. – 25 квітня.

Іванов Є. В. Громадські освітні ради і громадські організації як засіб демократизації управління освітніми закладами в Україні

У статті визначено, що метою державно-громадянського управління освітою є оптимальне поєднання державних та громадських засад в інтересах особистості, соціуму і влади. Проаналізовано факт, що впровадження громадсько-державне управління триває вже достатній період в системі управління освітніми закладами, тобто відбувається децентралізація та чітке розмежування функцій між центральними, регіональними та місцевими органами управління. Натомість забезпечення самоврядування та автономності діяльності освітніх закладів ще має бути визначено. Доведено, що незважаючи на численні зусилля активістів, окремих громад та органів управління освітніми закладами сформовані громадські об'єднання та організації не набуло системного розвитку в контексті державно-громадянського управління освітніми закладами в Україні.

Ключові слова: громадські освітні ради, громадські організації, демократизація управління освітніми закладами.

Іванов Е. В. Общественные образовательные советы и общественные организации как средство демократизации управления образовательными учреждениями в Украине

В статье определено, что целью государственно-общественного управления образованием является оптимальное сочетание государственных и общественных начал в интересах личности, социума и власти. Проанализирован факт, что внедрение общественно-государственного управления продолжается уже достаточный период в системе управления образовательными учреждениями, то есть происходит децентрализация и четкое разграничение функций между центральными, региональными и местными органами управления. Однако обеспечение самоуправления и автономности деятельности образовательных учреждений еще должно быть

определено. Доказано, несмотря на многочисленные усилия активистов и органов управления образовательными учреждениями, сформированные общественные объединения и организации не приобрели системного развития в контексте государственно-общественного управления образовательными учреждениями в Украине.

Ключевые слова: общественные образовательные советы, общественные организации, демократизация управления образовательными учреждениями.

Ivanov E.V. Public Educational Councils and Public Organizations as a Means of Democratization of Educational Institutions Management in Ukraine

The article deals with the purpose of state-public management of education as the optimal combination of the state and public beginnings in the interests of the individual, society and government.

The fact has been analyzed that the implementation of state-public administration continues for a sufficient period in the system of educational institutions management. It means that the process of decentralization and clear delineation of functions take part between central, regional and local authorities. However, the provision of self-government and autonomy of educational institutions has yet to be determined. It is proved that despite the many efforts of activists and authorities, educational institutions, formed public unities and organizations have not gained systemic development in the context of state-public management of educational institutions in Ukraine.

Keywords: public educational councils, public organizations, the democratization of educational establishments' management.

Наукове видання

**ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ
СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ**

Матеріали науково-практичної конференції

20 квітня 2016 року, м. Старобільськ

Комп'ютерний макет – О. І. Кравченко

Коректор – О.І. Кравченко